

<<ԵՐԵՎԱՆԻ ԼԵՈՅԻ ԱՆՎԱՆ Հ. 65 ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ>> ՊՈԱԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Առարկան - երաժշտություն

Մասնակից - Խաչատրյան Արաքսյա

Ղեկավար - Հռիփսիմե Խրիմյան

Թեման - «Արվեստի դերն ու նշանակությունը որպես սովորողների
դաստիարակչական համակարգի բարելավման և ստեղծագործական
ունակությունների բարելավման միջոց»

Բովանդակություն

Գլուխ 1– Ի՞նչ է արվեստը, հասարակության մեջ արվեստի հիմնական գործառույթները, դրանց նշանակությունն ու դերը մարդու համար:

Գլուխ 3 - Սովորողի և արվեստի փոխհարաբերությունները սովորողի դաստիարակչական համակարգի և ստեղծագործական ունակությունների բարելավման համակարգում:

Գլուխ 4 - Արվեստը որպես անհատի սոցիալականացում և գեղագիտական ճաշակի ձևավորում:

Ներածություն.

Ընտրեցի «Արվեստի դերն ու նշանակությունը որպես սովորողների դաստիարակչական համակարգի բարելավման և ստեղծագործական ունակությունների բարելավման միջոց» թեման, քանի որ ցանկանում էի խորացնել ու ընդհանրացնել արվեստի մասին գիտելիքներս: Ինձ համար հետաքրքիր էր ընդլայնել իմ մտահորիզոնը և պարզել, թե ինչ գործառույթներ է կատարում արվեստը, ինչ դեր ունի արվեստը սովորողի կյանքում, որպեսզի հետագայում դա քննարկեմ բանիմաց մարդու տեսանկյունից: Արվեստը ներգործում է ոչ թե մարդու որևէ մեկ կարողության և ուժի վրա՝ լինի դա էմոցիան, թե ինտելեկտը, այլ մարդու վրա ամբողջությամբ: Այն ձևավորում է, երբեմն անգիտակցաբար, հենց մարդկային վերաբերմունքի համակարգը, որի գործողությունը վաղ թե ուշ և հաճախ անկանխատեսելիորեն դրսևորվելու է, և պարզապես չի հետապնդում մարդուն որոշակի գործողության դրդելու նպատակ: Արվեստի ուժը մարդկային խղճին դիմելու, նրա հոգևոր կարողությունների արթնացման մեջ է: Արվեստում հաճախ ընդգծվում են ողջ մարդկության համար «հավերժական» խնդիրները՝ ինչն է բարին ու չարը, ազատությունն ու բռնությունը, մարդկային արժանապատվությունը: Յուրաքանչյուր դարաշրջանի փոփոխվող պայմանները ստիպում են մեզ նորովի լուծել այս հարցերը: Հենց սա է մարդու, նրա բարոյական աշխարհի, ապրելակերպի, վարքի վրա արվեստի արտասովոր ազդեցության գաղտնիքը:

Մինչ աշխատանքի անցնելը հարցում անցկացրի մեր դպրոցի սաների շրջանում՝ մի քանի հարց տալով նրանց՝ բացահայտելու իրենց հարաբերությունները արվեստի հետ: Օրինակ. ի՞նչ է արվեստը, ի՞նչ դեր է խաղում մարդու կյանքում, արվեստի ի՞նչ տեսակներ գիտեք, ինչպիսի՞ արվեստով եք զբաղվում:

Հարցումը ցույց տվեց, որ աշխատանքը կօգնի սովորողին հասկանալ արվեստի կարևորությունը և, կարծում եմ, շատերի մոտ հետաքրքրություն կառաջանա, եթե ոչ արվեստի, ապա այս խնդրի նկատմամբ:

Իմ աշխատանքը նաև գործնական նշանակություն ունի, քանի որ նյութերը կարող են օգտագործվել գրականության վերաբերյալ շարադրություն պատրաստելու, կերպարվեստի, բանավոր զեկուցումների, իսկ հետագայում քննություններին պատրաստվելու համար:

Հոտագոտության նպատակը

Ապացուցել արվեստի տարբեր տեսակների նշանակությունը սովորողի և ընդհանրապես մարդու կյանքում, ցույց տալ, թե ինչպես է արվեստը ազդում մարդու անձի հոգևոր մշակույթի ձևավորման վրա, սովորողի մոտ հետաքրքրություն առաջացնել արվեստի աշխարհի նկատմամբ:

Հետագոտության խնդիրները:

Հետագոտության նպատակով պայմանավորված՝ առաջ են գալիս հետևյալ խնդիրները.

. Ի՞նչ է արվեստը, դիտարկել հասարակության մեջ արվեստի հիմնական գործառույթները, դրանց նշանակությունն ու դերը մարդու համար:

. Դիտարկել սովորողի և արվեստի փոխհարաբերությունները սովորողի դաստիարակչական համակարգի և ստեղծագործական ունակությունների բարելավման համակարգում:

. Արվեստը դիտարկել որպես անհատի գեղագիտական ճաշակի ձևավորում:

Հետազոտության արդյունքը

Աշխատանքի ընտրված թեման արդիական եւ համարում, քանի որ թեմայի որոշ ասպեկտներ ամբողջությամբ ուսումնասիրված չեն, և կատարված հետազոտությունն ուղղված է այդ բացը հաղթահարելուն: Այն խրախուսում է ինձ դրսևորել ինտելեկտուալ կարողություններ, բարոյական և հաղորդակցական հատկություններ:

Ակնկալվող արդյունքը

Աշխատանքիս հետ ծանոթանալուց հետո սպասվում է աշխարհի կյանքի և արվեստի երևույթների նկատմամբ հուզական-արժեքային վերաբերմունքի ավելի բարձր մակարդակի զարգացում՝ հասկանալով արվեստի դերն ու նշանակությունը սովորողի կյանքում:

Գլուխ I

Ի՞նչ է արվեստը

Արվեստը հասարակության մեջ,
գործառույթները,

դրա հիմնական
դերն ու նշանակությունը մարդու
կյանքում

Արվեստը ստեղծագործական գործունեություն է, որը թույլ է տալիս մարդուն գիտակցել իր ներաշխարհը: Մարդը կարող է ստեղծագործել հնչյունների, պարերի, նկարների, բառերի, ծաղիկների, տարբեր բնական նյութերի օգնությամբ և այլն: Արվեստը բանական էակների գիտակցության բազմաթիվ ձևերից մեկն է: Այն առաջանում է կոնկրետ անհատների ստեղծագործական գործունեության շնորհիվ, ովքեր շոշափում են թեմաներ, որոնք հետարքիր են ոչ միայն հեղինակին, այլև այլ մարդկանց: Շատերն են հարցնում. «Մարդուն արվեստ պե՞տք է»: Պատասխանը միանշանակ այո է, քանի որ սա աշխարհը ճանաչելու միջոց է: Գործնականում չկա մարդ, ով չկարողանա արվեստի բացատրությունը տալ: Մարդկության գոյության ընթացքում արդեն ստեղծվել են բազմաթիվ արվեստի գործեր, որոնցով կարող ենք հիանալ և որոնք կարող են ոգեշնչել մեզ՝ մեր ստեղծագործական գաղափարների մեջ:

Մարդիկ ստեղծագործելու միջոցով սովորում են կարեկցանք, զգայունություն և հուզականություն: Առօրյա կյանքը կարող է ընկճել մարդուն, իսկ արվեստը

հիշեցնում է, թե որքան գեղեցիկ կարող է լինել նրան շրջապատող աշխարհը:
Շատերը պարզապես սնվում են հեղինակային տարբեր ստեղծագործություններից
դրական էներգիայով:

Վաղ տարիքից անհատի մոտ սերմանվում է ստեղծագործելու նկատմամբ սերը:
Երեխաներին արվեստին ծանոթացնելը թույլ է տալիս նրանց սովորել, հասկանալ
գրականությունը, նկարչությունը, ճարտարապետությունը, երաժշտությունը և շատ
ավելին: Այն զարգացնում է անհատականություն: Սակայն լինում են դեպքեր, երբ
մարդը չի հասկանում, թե ինչի համար է պետք արվեստը: Նման վարքագիծը անձի
զարգացման փուլերից մեկն է, որից հետո մարդկանց մոտ ակամա փափագ է
առաջանում նոր անհայտ բանի հանդեպ: Սա թույլ է տալիս ընդլայնել մարդու
հորիզոնները, կատարելագործել և ձևավորել անհատական բարոյական արժեքներ:
Ամենակարևորը՝ ստեղծագործականությունը մարդուն ավելի լավն է դարձնում:
Մարդ նույնիսկ իր զարգացման արշալույսին փորձում էր ըմբռնել իրեն շրջապատող
աշխարհը, ինչը նշանակում է, որ նա ձգտում էր հասկանալ և փոխաբերական
իմաստով, հասկանալի կերպով փոխանցել ստացած գիտելիքները հաջորդ
սերունդներին:

Այսօր մարդն այլևս չի կարող պատկերացնել կյանքը առանց իր կարդացած վեպի,
առանց նոր ֆիլմի, առանց պրեմիերայի թատրոնում, առանց նորաձևության հիթի և
սիրելի երաժշտական խմբի, առանց արվեստի ցուցահանդեսների և այլն: Արվեստում
մարդը ձեռք է բերում նոր գիտելիքներ, գտնում է կենսական հարցերի
պատասխաններ: Իսկական արվեստի գործը միշտ համահունչ է ընթերցողների,
դիտողների, ունկնդիրների մտքերին: Վեպը կարող է պատմել հեռավոր պատմական
դարաշրջանի, մարդկանց մասին, այլ ապրելակերպի ու ոճի մասին, բայց այն
ապրումները, որոնցով մարդիկ տոգորվել են բոլոր ժամանակներում, հասկանալի են
և համահունչ ներկա ընթերցողին: Ռոմեոն և Ջուլիետը հին ժամանակներում ապրել
են Վերոնայում, սակայն գործողության ժամանակն ու վայրը չէ, որ որոշում է իմ
ընկալումը փայլուն Շեքսպիրի նկարագրած մեծ սիրո և հավատարիմ ընկերության
մասին:

Հնագույն ստեղծագործությունները միակը չեն, որ գրավում են մեր ուշադրությունը: Առօրյա կյանքում անընդհատ հանդիպում ենք արվեստի գործերի: Այցելելով համերգասրահներ, թանգարաններ ու ցուցասրահներ՝ մենք ցանկանում ենք միանալ այդ հիասքանչ աշխարհին, որը սկզբում հասանելի է միայն հանճարներին, իսկ հետո՝ ուրիշներին: Սովորում ենք հասկանալ, տեսնել, կլանել այն գեղեցկությունը, որն արդեն դարձել է մեր առօրյայի մի մասը: Նկարները, երաժշտությունը, թատրոնը, գրքերը, ֆիլմերը մարդուն տալիս են անգուգական ուրախություն և բավականություն, ստիպում են կարեկցել: Վերացրեք այս ամենը քաղաքակիրթ մարդու կյանքից, և նա կվերածվի եթե ոչ կենդանու, ապա ռոբոտի: Արվեստի հարստությունն անսպառ է: Անհնար է այցելել աշխարհի բոլոր թանգարանները, հնարավոր չէ լսել բոլոր սիմֆոնիաները, սոնատները, օպերաները, ճարտարապետության բոլոր գլուխգործոցները չեն կարող վերանայվել, բոլոր վեպերն ու բանաստեղծությունները չեն կարող վերընթերցվել: Ամեն ինչ իմացողները իրականում մակերեսային մարդիկ են: Մարդ հոգու համար ընտրում է այն, ինչը իրեն ամենամոտն է, ինչը հիմք է տալիս նրա մտքին և զգացմունքներին:

Հարցը, թե ինչպես է գրականությունն ազդում մարդու վրա, նրա վարքագծի և հոգեկանի վրա, ինչ մեխանիզմներ են հանգեցնում յուրահատուկ փորձառությունների և, որպես հետևանք, գրական ստեղծագործություն կարդալիս մարդու անհատականության բնութագրիչների փոփոխության, զբաղեցրել է բազմաթիվ գիտնականների և հետազոտողների միտքը՝ հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը: Գեղարվեստական գրականությունը, իրականության մասին գիտելիք տալով, ընդլայնում է բոլոր տարիքի ընթերցողների մտավոր հորիզոնները, տալիս է հուզական փորձ, որը գերազանցում է այն, ինչ մարդը կարող էր ձեռք բերել իր կյանքում, ձևավորում է գեղարվեստական ճաշակ, մատուցում է գեղագիտական հաճույք, որը մեծ տեղ է գրավում մարդու կյանքում: Բայց գեղարվեստական գրականության հիմնական գործառույթը մարդկանց մեջ խորը և կայուն զգացմունքների ձևավորումն է՝ դրդելով նրանց խորհել, սահմանել իրենց աշխարհայացքը, անմիջական վարքագիծը: Գրականության շնորհիվ մենք ավելի կիրթ ենք դառնում, սովորում ենք մեր նախնիների պատմությունը:

Երաժշտության ազդեցությունը մարդու վրա մեծ է: Մարդը ձայն է լսում ոչ միայն ականջներով. նա լսում է ձայնը մարմնի յուրաքանչյուր մասով: Ձայնը թափանցում է նրա ողջ էությունը և որոշակի ազդեցության համապատասխան դանդաղեցնում կամ արագացնում է արյան շրջանառության ռիթմը. կա՛մ հուզում է նյարդային համակարգը, կա՛մ հանգստացնում այն, մարդու մեջ ավելի ուժեղ կրքեր է արթնացնում կամ հանգստացնում նրան՝ խաղաղություն բերելով: Ձայնի համաձայն արտադրվում է որոշակի ազդեցություն: Հետևաբար, ձայնի իմացությունը կարող է մարդուն տրամադրել կախարդական գործիք՝ ուղղորդելու, կարգավորելու, կառավարելու և օգտագործելու կյանքը, ինչպես նաև օգնելու այլ մարդկանց ամենամեծ օգուտներով: Գաղտնիք չէ, որ արվեստը կարող է բուժել: Իզոթերապիան, պարային թերապիան, երաժշտաթերապիան արդեն սովորական ճշմարտություններ են:

Երաժշտական ֆարմակոլոգիայի ստեղծող գիտնական Ռոբերտ Շոֆլերը նշանակում է թերապևտիկ նպատակներով լսել Չայկովսկու բոլոր սիմֆոնիաները, Շուբերտի «Անտառային ցարը», Բեթհովենի

«Ուրախության ձոներգը» և այլն : Նա պնդում է, որ այս աշխատանքները նպաստում են արագ վերականգնմանը: Իսկ Կալիֆորնիայի համալսարանի գիտնականները փորձարարական եղանակով ապացուցել են, որ 10 րոպե լսելուց հետո Մոցարտի երաժշտական ստեղծագործությունները, ցույց են տվել ուսանողների IQ-ի աճ՝ 8-9 միավորով: Հնագույն գրական աղբյուրներում բազմաթիվ օրինակներ ենք գտնում մարդկանց հոգեվիճակի վրա երաժշտության նպատակաուղղված ազդեցության մասին:

Արվեստը մարդկանց աշխարհն ավելի գեղեցիկ, աշխույժ և կենսունակ է դարձնում: Օրինակ՝ գեղանկարչություն. քանի՞ հին նկար է հասել մինչև մեր ժամանակները, որոնց միջոցով կարելի է որոշել, թե ինչպես են մարդիկ ապրել երկու, երեք, չորս և ավելի դար առաջ: Հիմա շատ նկարներ կան գրված մեր ժամանակակիցների կողմից, և ինչ էլ որ լինի՝ արստրակցիա, ռեալիզմ, նատյուրմորտ, թե բնապատկեր, նկարչությունը հրաշալի արվեստ է, որի օգնությամբ մարդ սովորել է աշխարհը տեսնել վառ ու գունեղ:

Ճարտարապետությունը արվեստի մեկ այլ կարևոր ձևերից է: Հսկայական թվով ամենագեղեցիկ հուշարձանները սփռված են աշխարհով մեկ, և դրանք պարզապես «հուշարձաններ» չեն կոչվում, դրանք պարունակում են պատմության մեծագույն գաղտնիքները և դրանց մասին հիշողությունը: Երբեմն այս առեղծվածները չեն կարող լուծել ամբողջ աշխարհի գիտնականները:

Երաժշտության, պոեզիայի և տեսողական արվեստի ընկալումը պահանջում է որոշակի նախապատրաստություն և համապատասխան ըմբռնում: Նույնիսկ հետաքրքիր պատմությունը չի գրավի ընթերցողին, եթե նա չի մշակել արտահայտիչ ընթերցանության տեխնիկա, եթե նա իր ողջ էներգիան ծախսի ասված հնչյուններից բառեր կազմելու վրա և չգա դրանց գեղարվեստական և գեղագիտական ազդեցությունը: Այս ամենը զգալու, հասկանալու համար կարևոր է դպրոցի դերը սովորողի կյանքում, քանի որ յուրաքանչյուր առարկա իր հերթին նպաստում է սովորողի մտավոր, ստեղծագործական զարգացմանը՝ հասկանալու և ճիշտ գնահատելու ունկնդրած կամ սովորած երաժշտական ստեղծագործությունը, կարդացած հեքիաթը, պատմվածքը կամ պատկերված նկարը և այլն: Արվեստի ուժը մարդկային խղճին դիմելու, նրա հոգևոր կարողությունների արթնացման մեջ է: Արվեստը բազմակողմ է, հավերժական, բայց, ցավոք, չի կարող ազդել մարդկանց վրա՝ առանց նրանց կամքի, մտավոր ջանքերի, մտքի որոշակի աշխատանքի: Մարդը պետք է ցանկանա սովորել, տեսնել և հասկանալ գեղեցիկը, այդ դեպքում արվեստը բարերար ազդեցություն կունենա նրա և ամբողջ հասարակության վրա: Մինևույն ժամանակ, տաղանդավոր ստեղծագործողները չպետք է մոռանան, որ իրենց ստեղծագործությունները կարող են ազդել միլիոնավոր մարդկանց վրա, և դա կարող է օգտակար կամ վնասակար լինել: Այդ պատճառով Իսկական արվեստը պետք է գեղեցիկ լինի, բարի, մարդասիրական, հիմնված լինի դարավոր ավանդույթների վրա :

Գլուխ II

Դիտարկել սովորողի և արվեստի փոխհարաբերությունները սովորողի դաստիարակչական համակարգի և ստեղծագործական ունակությունների բարելավման համակարգում:

Ինչ լավ կլիներ, եթե ինչ-որ մեկը ստեղծեր մի սարք, որը ցույց կտար արվեստի ազդեցության աստիճանը մարդու, հասարակության և նույնիսկ բնության վրա: Ինչպե՞ս են նկարչությունը, երաժշտությունը, գրականությունը, թատրոնը, կինոն ազդում սովորողների առողջության, զարգացման, նրաց կյանքի որակի վրա: Այս ազդեցությունը կարելի՞ է չափել և կանխատեսել: Բհարկե, մշակույթն ամբողջությամբ, որպես գիտության, արվեստի և կրթության համադրություն, ի վիճակի է կյանքի ճիշտ ուղղությունն ու առաջնահերթությունները ընտրելիս բարերար ազդեցություն ունենալ ինչպես անհատի, այնպես էլ ողջ հասարակության վրա:

Մարդը արարած է, որը ձևավորվում է իրեն շրջապատող իրադարձությունների և այլ կարծիքների օգնությամբ: Արվեստն այս գործընթացում առանձնահատուկ տեղ է գրավում. այն ազդում է թե՛ կոնկրետ անձի վրա, թե՛ ամբողջ հասարակության վրա: Նրա շնորհիվ մարդու մեջ ձևավորվում են հաճելի զգացողություններ, հետաքրքիր մտքեր, բարոյական սկզբունքներ, և դրանում նրան օգնում է ժամանակակից արվեստի զարգացումը: Կյանքն առանց այս արդյունաբերության գրեթե անհնար է. այն կլիներ չոր, իսկ հարուստ ներաշխարհ ունեցող անհատների համար այն կհայտնվեր միայն սև ու սպիտակ գույներով: Գոյության մեջ առանձնահատուկ տեղ է գրավում գեղարվեստական գրականությունը՝ որպես արվեստ: Նա կարողանում է մարդուն սափորի նման լցնել ջրով, կյանքի սկզբունքներով ու հայացքներով: Լև Տոլստոյը հավատում էր, որ հոգևոր գեղեցկությունը կարող է փրկել մարդկությանը:

2.1 Երեխաներին արվեստին ծանոթացնելը

Ծնողները սկսում են զբաղվել իրենց երեխայի մշակութային դաստիարակությամբ գրեթե ծննդյան պահից: Երեխաներին արվեստին ծանոթացնելը դրական անհատականություն դաստիարակելու կարևոր մասն է: Դպրոցական տարիքը համարվում է ամենաբարենպաստը կիրթ մարդու զարգացման համար: Այս փուլում դպրոցներում երեխայի մոտ ձևավորվում է համակրանք դասական ստեղծագործությունների նկատմամբ, արվեստի առարկաների նկատմամբ: Դասարանում նրանք քննում են մեծ արվեստագետներին, գրողներին, երաժիշտներին և նրանց նշանակալի ավանդը մարդկության մշակույթի մեջ: Հետագայում նրանք ավելի լավ կընկալեն տարբեր հեղինակների գործերը, այլ ոչ թե կհարցնեն, թե իրենց ինչի համար է պետք արվեստը: Այնուամենայնիվ, երբ երեխաները տեղափոխվում են միջին դպրոց, կարիք են ունենում լիարժեք, մանրամասն պատշաճ կերպով ուսումնասիրել իրենց հետաքրքրող արվեստի ճյուղերը որևէ մեկը: Այս դեպքում շատ ծնողներ նրանց ուղարկում են արվեստի հատուկ դպրոցներ: Քանի որ Յուրաքանչյուր արվեստ ունի իր խորը ուսումնասիրման գաղտնիքները, որոնց երեխաները ծանոթանում են հատուկ նախատեսված ուսումնական հաստատություններում, դրսևորում են արվեստի նկատմամբ հետաքրքրություն, ստեղծագործելու և բարի մարդ լինելու կարողություն: Չնայած, որ այս ամենը սկիզբ է առնում դպրոցից, գրականություն, երաժշտություն, նկարչություն, տեխնոլոգիա, ազգային երգ ու պար և այլ առարկաների օգնությամբ: Երեխաները ուսուցիչների օգնությամբ ծանոթանում են արվեստի տեսակներին:

Գրեթե բոլորը սիրում են զարդարել իրենց տան պատերը նկարիչների կամ լուսանկարիչների աշխատանքներով: Երեխաներին նույնպես դուր է գալիս գեղեցիկ նկարներով կահավորված դասասենյակները: Հոգեբանները կարծում են, որ պատերի պատկերները կարող են ազդել մարդու հոգեվիճակի, նրա տրամադրության վրա: Նկարն ազդում է առաջին հերթին ենթագիտակցության վրա, և շատ կարևոր է, թե ինչ գույնի է այն:

Փորձագետները վաղուց են պարզել, որ նկարների և լուսանկարների տարբեր գույները կարող են բարելավել տրամադրությունը, կարգի բերել հույզերը և որոշ դեպքերում՝ բուժել: Այնուամենայնիվ, որոշ մարդիկ դեռ կարող են զարմանալ, թե ինչու է անհրաժեշտ պատկերների արվեստը: Դրանք կարող են դիտվել դպրոցներում, մանկապարտեզներում, ուսումնական հաստատություններում և որոշ աշխատավայրերում: Սրանք հաճախ հանգիստ բնապատկերներ են, անտառներ և որոշ գեղեցիկ մարդկանց դիմանկարներ:

2.2 Արվեստ, երաժշտություն և գրականություն

Խոսքը ստեղծագործության անբաժանելի մասն է: Նրա շնորհիվ մենք կարող ենք շատ ճշգրիտ փոխանցել տեղեկատվություն, իրադարձություններ, զգացմունքներ եւ այլն: Այն կարողանում է մարդուն փոխանցել կյանքի մասին հույզերի ու հայացքների ամենալայն շրջանակը: Նաև երևակայությունն օգնում է փոխանցել աննկարագրելի գեղեցկության նկարներ: Խոսքի շնորհիվ մարդիկ կարող են ապրել ուրախություն, անհանգստություն, ցավակցություն, տխրություն և այլն: Գրքում տեղ գտած տեքստը որոշակիորեն հիշեցնում է այլընտրանքային իրականություն:

Նաև գրողները խոսում են մարդկության ապագայի վերաբերյալ իրենց ենթադրությունների մասին: Չէ՞ որ գեղարվեստական ստեղծագործությունները մեծ դեր են խաղում երեխաների անհատականության ձևավորման գործում: Դրանք սովորեցնում են բարություն, հանդուրժողականություն, նախազգուշացում են ծառայում նրանց, որպեսզի չմոռանան սիրել և փորձել գնահատել այն ամենը, ինչ ունեն: Այս փաստը ցույց է տալիս, թե ինչու է պետք բացասական գրականության արվեստը: Իսկապես, նման գրքերը ծաղրում են մարդկանց խնդիրները՝ փողի հանդեպ սերը, իշխանության ձգտում և այլն: Ի վերջո, այս բաներն ամենևին էլ երջանկություն չեն բերում, և պետք է միայն վեհ գործեր անել և պատիվ ունենալ:

Երաժշտությունը, ինչպես և արվեստի մյուս տեսակները, արտացոլում և պատկերում է մեր իրականությունը՝ շրջակա աշխարհը, մարդկանց, բնության երևույթները: Երաժշտությունը առաջին հերթին հաղորդակցության միջոց է մարդկանց միջև, սերունդների միջև, հատուկ միջոց է ինքնաարտահայտվելու, ինքն իրեն և մյուսներին հասկանալու համար: Իսկ առօրյա կյանքում երաժշտությունը ուղեկցում է մարդուն ամենուր, բացահայտում է նրա վերաբերմունքը շրջակա աշխարհի նկատմամբ, հարստացնում է նրա հոգեկան աշխարհը, օգնում է նրան ապրել, աշխատել և արարել: Ըստ ռուս երաժշտագետ Բ. Ասաֆևի՝ «Երաժշտությունը իրականության կերպարահնչյունային արտացոլումն է», նրանում հնչում է կենդանի խոսք՝ հուզված կամ հանգիստ զրույց, դիմում, կոչ, հարց ու պատասխան: Մարդկության զարգացմանը զուգահեռ երաժշտությունը ձեռք է բերում հատուկ նշանակություն, երբ խոսք է գնում անհատի հոգեկան աշխարհի կամ մի ամբողջ մշակույթի մասին, երաժշտությունը հանդես է գալիս որպես այդ մշակույթը բնութագրող, բացահայտող և ներկայացնող խորհրդանիշ: Երաժշտության կարևորագույն առանձնահատկությունն այն է, որ այն մարդու զգայարանների վրա թողնում է անմիջական և ուժեղ ազդեցություն: Ահա թե ինչպես է արտահայտվել երաժշտության ազդեցության մասին մեծ Կոմիտասը. «Մեկ հասկացված, անկեղծ ձայն հազար ճառ կարժե, որովհետև ճառը պետք է մարսե հասարակությունը, որ կարենա անկե սնունդ առնել, ինչ-որ ժամանակներու գործ է: Իսկ ձայնը վայրկյանին մեջ կթափանցե մարդու կուրծքեն ներս և այնտեղ կհիմնե զգացման և մտքի վառարան»: Երաժշտությունը, որպես ուսումնական առարկա, կարևոր դեր ունի երեխայի՝ իբրև մարդ - անհատի

ձևավորման և զարգացման վրա տարբեր՝ գաղափարական, կամային, մտավոր, ստեղծագործական, բարոյական, գեղագիտական, հուզական որակներով: Երաժշտական կրթությունը ուսումնական գործընթաց է, որն ուղղված է այն կարողունակությունների ձևավորմանը, որոնց միջոցով զարգանում է ակտիվ, անհատական մոտիվացիայով սովորող, որը ընդունակ է ինքնակրթվել և ամբողջ կյանքում պահպանել հետաքրքրությունը բարձրակարգ երաժշտության և ընդհանրապես արվեստի նկատմամբ: Այն նպաստում է նաև սովորողի մտահորիզոնի ընդլայնմանը, երևակայության, ստեղծագործական և վերլուծական մտածողության զարգացմանը, գեղագիտական և բարոյական չափանիշների, հայրենասիրական և մարդասիրական զգացումների ձևավորմանը, ինչպես նաև կյանքի, շրջապատող աշխարհի նկատմամբ ստեղծագործական վերաբերմունքի դրսևորմանը:

Գլուխ III

Արվեստը դիտարկել որպես անհատի սոցիալականացում և գեղագիտական ճաշակի ձևավորում:

Ծննդյան պահին մարդը չունի որևէ սոցիալական որակ: Բայց կյանքի առաջին րոպեներից նա ծանոթացավ մարդկային հասարակությանը: Մեծանալով, զարգանալով՝ նա աստիճանաբար ընդգրկվում է մարդկանց տարբեր համայնքներում՝ սկսած ընտանիքից, սոցիալական հաստատություններից, հասակակիցների խմբից և վերջացրած սոցիալական խավով, ազգով, ժողովուրդով: Անհատի այնպիսի որակների ձևավորման գործընթացը, որոնք ապահովում են նրա ընդգրկումը որոշակի սոցիալական ամբողջականության մեջ, կոչվում է սոցիալականացում: Սոցիալականացման գործընթացում անհատը տիրապետում է մարդկանց այս կամ այն համայնքում ընդունված գիտելիքներին, նորմերին, արժեքներին, բայց ընկալում, կլանում է դրանք ոչ թե պասիվ, այլ բեկվելով իր անհատականության, իր կենսափորձի միջոցով: Այսպիսով, նա դառնում է մարդ, ով հանդիսանում է սոցիալական հարաբերությունների յուրահատուկ համույթ: Արվեստը, որում օբյեկտիվացված և առավելագույնս կենտրոնացված է մարդու գեղագիտական վերաբերմունքը աշխարհին, անհատի սոցիալականացման

անփոխարինելի գործոն է՝ այն կապելով հասարակության հետ ամենամտերիմ կապերով և ազդելով մարդու ամենաինտիմ կողմերի վրա:

Էսթետիկ ճաշակը ձևավորվում է հիմնականում արվեստի գործերի հետ անմիջական շփման գործընթացում՝ մարդու մեջ արթնացնելով գեղագիտական ընկալման և փորձառության կարողություն, ընտրություն կատարելու և իրականության երևույթները զգայական ու ինտելեկտուալ գնահատելու կարողություն՝ սոցիալական և գեղարվեստականին համապատասխան: անձի փորձառությունը, նրա սոցիալական զգացմունքներն ու աշխարհայացքն է: Այն դրսևորվում է անհատական գնահատականների տեսքով, բայց միշտ օրգանապես կապված է մարդու գեղագիտական, փիլիսոփայական, էթիկական, քաղաքական հայացքների հետ և պայմանավորված է մարդկանց սոցիալական հարաբերություններով: Հետևաբար, ճաշակը հուզական և գնահատողական նախասիրությունների պատմականորեն հատուկ համակարգ է, որը, ի վերջո, ընկալվում և փոխկապակցված է ինչպես որոշակի դասերի, սոցիալական խմբերի, այնպես էլ անհատի սոցիալական և գեղագիտական իդեալների հետ: Քանի որ գեղագիտական ճաշակը զարգանում և բարելավվում է հիմնականում արվեստի գործերի հետ շփվելիս, շատ կարևոր է, որ մարդիկ, երեխաները ավելի հաճախ հանդիպեն իսկապես իրական բարձր արվեստին: Մարդկության պատմության ընթացքում ստեղծվել են արվեստի տարբեր տեսակների բազմաթիվ անգին գլուխգործոցներ: Այս հոգևոր հարստությանը կարող է տիրապետել ցանկացած մարդ, ով հասկանում է դրա բարերար ազդեցությունը, իր մեջ նախ սովորություն է սերմանում, իսկ հետո՝ արվեստի հետ շփվելու անհրաժեշտությունը:

Ձևավորելով և հղկելով արվեստում գեղեցկության ճաշակը՝ մարդիկ այնուհետև ձգտում են գեղեցկությունը ներմուծել մարդու կյանքի բոլոր ոլորտներում, կյանքի մեջ, մարդկանց վարքագծի և վերաբերմունքի մեջ, նրանց միջավայրում: Քանի որ կյանքը ենթարկվում է գեղեցկության նույն օրենքին, ինչ արվեստը, մարդը արվեստի հետ հաղորդակցվելու միջոցով ձգտում է կյանքում գեղեցկություն ստեղծել ինքն իրեն, դառնում է ինքն իրեն ստեղծող: Այսպիսով, մենք ձգտում ենք մեր մարմնի և մեր շարժումների կատարելության, գեղեցիկ կահույքի, հագուստի, բնակարանի, ինչպես

նան գեղեցիկ վարքագծի, կյանքի և հաղորդակցության գեղեցիկ ձևերի, գեղեցիկ խոսքի: Եվ մեր էությունիկ ճաշակի այս պահանջը մեզ մղում է անճաշակության դեմ պայքարելու: Անճաշակ մարդկանց համար բնորոշ է ձգողականությունը դեպի ինչ-որ բան, որն ուղղակիորեն ազդում է արտաքին զգացմունքների վրա, ինչը ոչ թե էությունիկ փորձառություն է առաջացնում, այլ ֆիզիկական գրգռում: Անճաշակ մարդը չի սիրում լուրջ արվեստ, քանի որ այն իրենից պահանջում է որոշակի լարվածություն, արտացոլում, զգացմունքների ջանք ու կամք: Նրան ավելի շատ են բավարարում մակերեսային ժամանցային ստեղծագործությունները, պարզունակ ձևերի արվեստը՝ առանց խորը բովանդակության: Անճաշակությունն արտահայտվում է նաև մի տեսակ սնոբիզմի տեսքով՝ թեթեւ ու միաժամանակ կատեգորիկ դատողություն արվեստի մասին: Սնոբներին բնորոշ է ֆորմալ մոտեցումը արվեստի երևույթներին, արվեստի գործերի միակ ճիշտ գնահատման պահանջը և, հետևաբար, ուրիշների գեղարվեստական ճաշակի հանդեպ արհամարհանքը:

3. Եզրակացություն.

Այսպիսով, արվեստը, որպես ամբողջություն, աշխարհի գեղարվեստական զարգացման տարբեր հատուկ մեթոդների պատմականորեն զարգացած համակարգ է, որոնցից յուրաքանչյուրն ունի բոլորի համար ընդհանուր և անհատապես եզակի հատկանիշներ:

Արվեստը կենսական դեր է խաղում մեր կյանքում՝ օգնելով գալիք սերունդներին բարոյապես աճել: Յուրաքանչյուր սերունդ նպաստում է մարդկության զարգացմանը՝ մշակութային առումով հարստացնելով նրան: Առանց արվեստի մենք դժվար թե կարողանայինք աշխարհին նայել տարբեր տեսանկյուններից, նայել սովորականից այն կողմ: Արվեստը, ինչպես մարդը, ունի բազմաթիվ մանր երակներ, արյունատար անոթներ և օրգաններ:

Անհնար է, որ բոլորը լինեն ստեղծագործող, բայց մեր ուժերի սահմաններում է փորձել ներթափանցել հանճարի արարման էության մեջ, մոտենալ գեղեցիկը հասկանալուն և այս հարցում օգնել նաև երեխաներին: Եվ որքան հաճախ դառնանք

նկարների, ճարտարապետական գլուխգործոցների խորհրդածող, գեղեցիկ երաժշտության ունկնդիր, այնքան լավ մեզ ու մեր շրջապատի համար:

Արվեստն օգնում է մեզ տիրապետել գիտությանը և աստիճանաբար խորացնել մեր գիտելիքները: Եվ ինչպես նշվեց վերևում, դա մարդկային զարգացման կարևոր մասն է: Այն մարդու մեջ ձևավորում է շրջապատող իրականության և արվեստի գեղեցկությունն ընկալելու, զգալու, ճիշտ հասկանալու և գնահատելու կարողություն: Ձևավորում է արվեստի միջոցները օգտագործելու հմտություններ՝ հասկանալու մարդկանց կյանքը, հենց բնությունը: Զարգացնում է բնության գեղեցկության, շրջապատող աշխարհի խորը ըմբռնումը և այս գեղեցկությունը պահպանելու ունակությունը: Զինում է մարդկանց գիտելիքներով, ինչպես նաև հմտություններ է սերմանում արվեստի մատչելի տեսակների ոլորտում՝ երաժշտություն, նկարչություն, թատրոն, գեղարվեստական արտահայտություն, ճարտարապետություն: Մշակում է ստեղծագործական ունակություններ, կարողություններ և հմտություններ՝ շրջապատող կյանքում, տանը, առօրյայում գեղեցկություն զգալու և ստեղծելու համար, զարգացնում է մարդկային հարաբերություններում գեղեցկության ըմբռնումը, գեղեցկությունն առօրյա կյանք մտցնելու ցանկություն և կարողություն:

Այսպիսով, արվեստն ազդում է մեր կյանքի վրա բոլոր կողմերից, դարձնում այն բազմազան ու կենսունակ, աշխույժ ու հետաքրքիր, հարուստ՝ օգնելով մարդուն ավելի ու ավելի լավ հասկանալ իր նպատակն այս աշխարհում: Մեր երկրային աշխարհը հյուսված է կատարելությունից և անկատարությունից: Եվ դա կախված է միայն հենց մարդուց, թե ինչպես կկառուցի իր ապագան, ինչ կկարդա, ինչ կլսի, ինչպես կխոսի:

«Ընդհանրապես զգացմունքները դաստիարակելու, գեղեցկության զգացմունքները արթնացնելու, ստեղծագործական երևակայության զարգացման լավագույն միջոցը հենց արվեստն է», - ասել է գիտնական, հոգեբան Նադեժդա Ռուսյանցևան.

Գրականության ցանկ

1. Նազարենկո-Կրիվոշեյնա Է.Պ. Դու սիրուն ես, այ մարդ, - Մ.-Ասում են. պահակ, 1987 թ.
2. Նեժնով Գ.Գ. Արվեստը մեր կյանքում:– Մ., «Գիտելիք», 1975
3. Պոսպելով Գ.Ն. Արվեստ և գեղագիտություն: - Մոսկվա: Արվեստ, 1984:
8. Սոլնցեւ Լ.Վ. Ժառանգություն և ժամանակ. Մ., 1996:
9. Այս աշխատանքի պատրաստման համար օգտագործվել են նյութեր նաև ինտերնետ կայքերից: